

הרפואה בהלכה

מתנאל לוי חיים

כיתה ח'

נאמר בספר דברים פרק ל' פס' יט':

”הַעֲדֹתַי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמּוֹת נִתְּתִי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה
וּבְחֵרֶת בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֶתְּהָ וְזָרַעְךָ:”

כלומר, התורה מצוה את האדם 'שיבחר בחיים' ויזהר על חייו על מנת שיחיה הוא וזרעו. החשיבות בחיים היא כה גדולה, כך שהמאבד את עצמו לדעת נחשב ביהדות, למעשה נורא. וכך כתב בעל "השולחן ערוך"¹ ביורה דעה:

”המאבד עצמו לדעת, אין מתעסקים עמו לכל דבר, ואין מתאבלין עליו, ואין מספידין אותו, ולא קורעין ולא חולצין, אבל עומדין עליו בשורה ואומרים עליו ברכת אבליים וכל דבר שהוא כבוד לחיים.”

וכך כתב בעל ערוך השולחן:

”וכל המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעוה"ב”

הרב אליעזר יהודה וולידברג² נשאל במקרה שבו אדם נמצא במחלה חשוכת מרפא כלומר, מחלה שבטוח הוא ימות, ואין לו סיכוי לחיות. נשאלת השאלה האם מותר לעשות לאדם זה 'המתת חסד'. כלומר, שמפסיקים לאדם את חייו כדי שלא יסבול ייסורים קשים.

ישנם שלושה מקרים בהם נשאלת השאלה האם מותר לעשות 'המתת חסד' שבהם פסק הרב אליעזר יהודה וולדינברג בנחרצות לאסור. והם:

א. אדם שמחוסר הכרה, וחולה במחלה חשוכת מרפא וסובל ייסורים קשים.

1. ר' יוסף קארו חי במאה ה-16 בצפת

2. נולד בירושלים בשנת תרע"ו 1915, כתב את הספר "דבר אליעזר" והשו"ת "ציץ אליעזר". התעסק במצוות התלויות בארץ, נישואין, גירושין ורפואה

ב. חולה במחלה חשוכת מרפא ומבקש שיקרבו את מיתתו שלא יסבול עוד מייסורים.

ג. אדם הסובל מייסורים ומנסה להתאבד כדי שייפסקו ייסוריו.

נשאלת שאלה נוספת: האם מותר לעשות לאדם השתלת אברים³, מאדם הסובל ממחלה חשוכת מרפא ומייסורים קשים, ויפרקו מעליו את האיברים, כדי להציל חיים של אדם אחר?

תשובה: אסור בכל מצב להתיר לעשות השתלת לב מאדם הסובל ממחלה חשוכת מרפא וייסורים קשים הלכה שאומרת כך: "וכל המעמץ עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים" - המקצר לאדם גוסס את חייו כאלו שופך דמים ואפילו קיצר את חייו בדקה אחת.

ובעל "ערוך השולחן" (ר' מיכאל יחיאל אפשטיין) אומר כך:

אסור לעשות לאדם זה כל דבר שמקצר את חייו. וחכמים אומרים במשנה: "דהמעמץ עיניו של מת עם יציאתו הנפש, הרי זה שופך דמים". וגם שאנו רואים שאדם זה סובל ממחלתו וסובל מייסורים, אין לנו בשום פנים ואופן לקצר את חייו, אפילו אם אנחנו חושבים שטוב לו שימות מאשר יסבול. מפני שהעולם ומלאו של ה', ואסור לשום אדם להתערב בשיקולים של ה'. אולי אלה תיקוניו לפני שמגיע לעולם הבא. הפוסקים אומרים שאין לאדם היתר למות בכוונה, אלא לה'. שכתוב במקרא ביחזקאל פרק י"ח "הן כל הנפשות לי הנה, כנפש האב וכנפש הבן לי הנה". ואדם האומר טוב לי מותי מחיי אסור לקרב מיתתו כי הוא לא מחליט בנושא של חבלת גופו וקירוב מיתתו.

בתנ"ך אנו רואים את הסיפור שבו שאול בורח מיד הפלשתים ואומר לגר העמלקי שיפגע בו וימיתו, לפני שהפלשתים יבואו ויתעללו בו ויענו אותו. הגר עמלקי אומר לדוד שפגע בשאול והרג אותו, ודוד כעס מאד ואמר לו: "איך לא יראת לשלוח יד לשחת את משיח ה'", וציווה דוד לאחד מן הנערים לפגוע בו ולהמיתו. מצד שני אנו רואים שהגר העמלקי עשה את מה ששאל ביקש ממנו. ועוד דבר - אם הגר העמלקי לא היה עושה זאת, הפלשתים היו מתעללים בשאול והורגים אותו, והרלב"ג אומר אף על פי ששאל ביקש מהגר העמלקי להרוג אותו, אסור לעשות זאת, וקל וחומר למלך ישראל.

בספר בראשית פרק ט פס' ה-ו ה' אומר לעם ישראל "ואך את דמכם אדרוש". אנו למדים מפסוק זה שאסור לאדם לרצוח, וגם לא להתאבד. אז נשאלת השאלה - האם שאול המלך עבר על איסור התאבדות כשנפל על חרבו?

3. רפואה מתקדמת שפותחה במאה ה-20. ברפואה זו אפשר להשתיל לאדם חולה אברים כגון: לב, קרנית, כבד, כליה, מוח עצם ועוד.

כאן באה המילה "אך" שממעטת ומלמדת אותנו שיש מקרים מועטים שבו אדם לא עובר על איסור התאבדות, כמו במקרה של שאול המלך שלא עבר על איסור התאבדות.

הרד"ק מוסיף עוד פירוש ואומר ששאול לא עבר על איסור התאבדות, בגלל שידע שבטוח הוא ימות במלחמה. וגם כשהפלישתים ימצאו אותו, לא רק שיהרגו אותו, אלא גם יבזו אותו ויתעללו בו. ולא היה לו דרך להימלט מהם. אמר שאול יותר טוב שאהרוג את עצמי ולא יתעללו בי הערלים.

כתוב במסכת שבת⁴:

"אין מעצמין את המת בשבת, ולא בחול עם יציאת הנפש. והמעצים עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים. תנו רבנן המעצמו עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים. משל לנר שכבה והולכת, אדם מניח אצבעו עליה מיד כבתה."

אסור לאדם לקצר את חייו של אדם אחר שגוסס (שעומד למות) כמו לסגור את עינו שימות יותר מהר או לנתק את מכשירו שיפסיק לעבוד וימות. וכל העושה דבר כזה, כאלו שפך את דמיו.

סיכום:

הרב אליעזר יהודה וולדינברג פוסק, שאסור לאדם לקצר את חייו בדקה אחת אפילו שהוא סובל מייסורים קשים וטוב לו שימות. וכך גם פוסק בשלושת המקרים הנ"ל. וגם אם האדם גוסס ויכולים לעשות השתלת לב וכדומה הרב וולדינברג פוסק שאסור לעשות כך משום שמקצר את חייו, וכל האדם העושה את זה נקרא שופך דמים. ולמדנו שיש גם מקרים מועטים מאד שהתירו לאדם להתאבד ושלא יעבור על איסור התאבדות (כמו שאול המלך שנפל על חרבו כדי שלא התעללו בו הערלים).

בעזרת ה' שנזכה כולנו לאריכות ימים ושנים טובים ושנזכה לעבוד את ה' באמונה שלמה ונזכה לראות את בית המקדש בקרוב אמן סלה.

4. דף קנא ע"ב